

De onverschilligheid voorbij. Over barmhartigheid in de praktijk Zuster Mieke Kerckhof

1 Samenvatting van de tekst

a Barmhartigheid / warmhartigheid

Hoe kan je de harde strijd om eigenbelang ombuigen naar een harmonisch en solidair samenleven? Reeds in de 5de e. voor Chr. hadden Griekse dichters het er al over. De auteur geeft ook een verhaal uit de boeddhistische traditie (een zoon die zijn vader zag vallen en hem ter hulp snelt). De christenen kennen de parabel van de barmhartige Samaritaan tot in zijn 'binnenste' geraakt, terwijl de rechtgeaarde functionarissen (de priester en de leviet) doorlopen. Barmhartigheid gebeurt vaak ongepland, direct vanuit het bewogen hart. *Misericordia*.

b Oorsprong van de werken van barmhartigheid

Opdat 'barmhartigheid' concreet zou worden, werden lijsten opgemaakt van zeven 'to do's': zeven *lichamelijke werken* (gebaseerd op Mt. 25 + de doden begraven). Origines zal ze ook spiritueel interpreteren: zeven *geestelijke werken*. De geestelijke geven de bezieling en in innerlijke gesteldheid weer van waaruit de lichamelijke voltrokken worden.

c Lees nu de veertien werken van barmhartigheid in een eigentijdse 'hertaling'.

Hier worden er verder twee van uitgewerkt.

d Twijfelenden goede raad geven

Twijfel hoort bij het leven. Het kenmerkt de bedachtzame mens. Ook existentiële twijfels over de zin van het leven en over het geloof zijn courant. Soms twijfelt iemand niet aan Gods bestaan, maar plaatst vraagtekens bij het leven na de dood. Twijfel kan je behoeden voor nefaste ondernemingen, maar kan ook verlammen. Twijfelenden goede raad geven is een werk van barmhartigheid! Anselm Grün ziet dit als 'Wat heeft die ander nodig om te leven?' Raad geven wil zeggen: de ander in contact brengen met zijn bronnen waaruit hij kan putten als hij door twijfel wordt overvallen. Dus mensen zo nabij zijn, dat ze vaak in zichzelf de antwoorden ontdekken. Dat begint met empathisch luisteren; helpen onderscheiden; goede vragen stellen; je eigen zicht op het probleem formuleren maar niet opleggen; de andere niet loslaten als die zijn eigen weg gaat.

e Onrecht geduldig verdragen/lastige mensen geduldig verdragen

Dit geestelijk werk kende diverse formuleringen. Het kan evenwel niet de bedoeling zijn om onrecht zomaar te laten bestaan, persoonlijk niet en ook structureel niet. Het kan daar hoogstens gaan om situaties waar (voorlopig) niets aan te veranderen is, te dulden en geduldig te dragen...

De auteur werkt verder rond 'lastige mensen geduldig verdragen, want het is een (moeilijke) dagelijkse opgave voor iedereen... *Wie zijn die lastige mensen?* Allen kunnen wij er ons herinneren. Ze zijn ons 'onaangenaam' omdat ze ons met last opzadelen en ons op de zenuwen werken. En van de ene verdragen wij veel meer dan van de anderen.... Zelf zijn we ook soms lastig voor anderen.

Waarom zijn mensen lastig? Door karakter, persoonlijkheid, voorgeschiedenis of gewoontes ((kast)deuren open laten...). Maar ook door ziekte, dementie, lijden of leeftijd. *Wat betekent geduldig verdragen?* Het is niet zomaar alles passief over je heen laten komen. Eerder gaat het erom je af te vragen: 'Hoe zou Jezus gereageerd hebben?' Misschien kan je op *dat gedrag wijzen* (niet altijd gemakkelijk!) of je kan

grenzen stellen (ik heb maar ... tijd). Maar daarnaast zijn er ook altijd dingen die je moet verdragen. Die 'derde' weg' formuleert Paulus als volgt: 'Draag elkaars lasten, zo leef je de wet van Christus na'. Lichamelijke zwakheden of karaktergebreken geduldig verdragen is altijd een teken van kracht.

Geduld komt van dulden, 'tolerare'= dragen. Geduld is niet iets passiefs! Het is dragen zonder eronder te bezwijken. Je rustig staande houden. Je neemt slechts een stukje van hun last over, zodat zij hun plaats kunnen behouden in de familie of de gemeenschap. Geduld is niet los van hoop: in de andere zit een kern van goedheid en liefde, (beeld van God,... die soms 'verstoppertje' lijkt te spelen in de ander!)

Spiegels van liefde/Liefde

De kern van barmhartig zijn is ten diepste geraakt worden door de nood en de pijn van de ander waarop het 'hart' spontaan reageert. In elke barmhartigheid straalt iets door van Gods liefde zoals ze in het hart van de mens werd neergelegd. De 14 werken van barmhartigheid zijn als spiegels die Gods liefde opvangen en het leven in liefdebrand kunnen zetten.

2 Methodische aanwijzingen

* De vragen zijn een uitstekende leidraad om persoonlijk dit onderwerp ter sprake te brengen.

* Wil je ook rond de andere werken van barmhartigheid samen concreet nadenken, dan suggereer ik twee opdrachten:

1. Laat elke deelnemer/ster één van de 14 werken van barmhartigheid kiezen (overloop de lijst in het artikel). Geef 2' bedenktijd en daarna komt iedereen aan het woord hoe 'hun' werk op een hedendaagse manier kan gestalte worden gegeven. Geef zelf één voorbeeld zodat de opdracht duidelijk is: b.v. soep maken en uitdelen aan het station in koude wintertijd.

2. Laat twee mensen die naast elkaar zitten een kort moment op zoek gaan naar iemand die een hedendaagse barmhartige Samaritaan kan genoemd worden. Daarna komt iedereen aan het woord. Je kan denken aan - een verpleegkundige - een agent - een priester - een leerkracht - iemand van het plaatselijk Jongeren Advies Centrum - een bibliotheekbediende - een politicus - een huisvrouw of -man - de poetsvrouw van de school.

3 Een achtste werk van barmhartigheid! en een getuigenis

Sinds 1 september 2016 is er op initiatief van Paus Franciscus een achtste werk van barmhartigheid: de zorg voor het gemeenschappelijke huis van de mensheid, de aarde, de schepping.

In **Bijlage 2** een getuigenis over barmhartigheid van een moeder die elke dag haar zoon bezoekt in een gevangenis.

4 Bibliografie en videomateriaal

Koenraad De Wolf, Manu Verhulst en Jo Corneille, *Pat De Vylder. De zeven werken van barmhartigheid en het religieus geïnspireerd humanisme*, Halewijn, 2006, 72 blz.

Een uitermate boeiend boek. De Vylder schilderde een cyclus over de Zeven werken van barmhartigheid, een oeroud thema nog steeds actueel en onmisbaar voor onze

samenleving. Bij de schilderijen schreef de bekende priesterdichter Manu Verhulst indringende poëzie. Jo Corneille, theoloog en directeur van uitgeverij Halewijn benadert het begrip barmhartigheid en de zeven werken inhoudelijk-theologisch en bekijkt hoe dat thema in de kunstgeschiedenis werd uitgebeeld. Kunstcriticus Koenraad De Wolf belicht het ontstaan van de cyclus vanuit de visie van de kunstenaar en analyseert het 'religieus geïnspireerd humanisme' in het oeuvre van Pat De Vylder.

Om desgewenst thuis vooraf te bekijken (volgens godsvrucht en vermogen...):

(CTRL+klik): [over de geestelijke werken van barmhartigheid](https://www.tongerlo.org/2016/06/04/de-werken-van-barmhartigheid-de-geestelijke-werken/)
<https://www.tongerlo.org/2016/06/04/de-werken-van-barmhartigheid-de-geestelijke-werken/>

Over de lichamelijke werken van barmhartigheid:
<https://www.tongerlo.org/2016/06/04/de-werken-van-barmhartigheid-de-zeven-lichamelijke-werken/>

Over de lichamelijke werken van barmhartigheid zoals voorgesteld door *De Meester van Alkmaar* YouTube filmpje van 2'. <https://www.youtube.com/watch?v=s-P6NpNlem4>

Zeer volledig over de beide reeksen van zeven werken op de Thomassite:
<https://www.kuleuven.be/thomas/page/abel-werken-van-barmhartigheid/>

6 Suggesties voor een gebedsmoment

(Breng mee: Cd DDW nr. 10, lied nr. 18 God die leven hebt gegeven Z.J. 569 en het zangboek Zingt Jubilate (of de tekst van het lied). Ook de Bijbel O.T. voor het Jonaverhaal.)

6.1 Lied 569 God die leven hebt gegeven

6.2 Uit het boek Jona

Jona moest naar Nineve, de zondige stad om de inwoners namens God op te roepen tot bekering. Maar dat wou hij eerst niet. Hij vluchtte voor God en zijn opdracht. Tot God hem bij zijn 'kraag' greep (en redde uit de buik van de vis). Drie dagen lang riep hij de inwoners van Nineve op om boete te doen. Maar heimelijk hoopte hij dat God de stad zou straffen voor hun goddeloos gedrag. Toen bleek dat zij zich bekeerden, was Jona intriest. Luister hoe het verhaal verder gaat.

Lees nu **Jona 3,10-4** uit de Bijbel (laatste vers van hfdstk 3 en hfdstk 4 volledig)

Gods hart keert als Hij de boetedoening van het volk ziet. Jona daarentegen sluit zich af voor de barmhartigheid van God. Hij moppert omdat de ricinusboom verdort en hij de last van de zon moet dragen... terwijl hij hoopte het spektakel te zien van God die de stad zou vernielen... Hoe kan Job bekommerd zijn om die ricinusboom en niet om de inwoners van Ninive en hun dieren?

6.3 We laten het even tot ons doordringen...

(Hongerigen spijzen) Dat wij dankbaar blijven voor het voedsel van elke dag...
Dat wij onze overvloed in vraag durven stellen...
Dat wij durven nadenken over eerlijke prijzen voor onze producten...
Dat wij leiders kiezen die de hongerproblematiek in de wereld durven aanpakken...
Dat wij rondom ons oog hebben voor mensen die honger naar meer...

(Dorstigen laven) Dat wij altijd zorgzaam omgaan met water. Dat wij leiders kiezen die hun verantwoordelijkheid opnemen tegenover de waterproblematiek in vele landen. Dat wij de dorst van mensen naar aandacht en nabijheid blijven zien en beantwoorden. Dat wij durven geloven dat Jezus Levend water voor ons is...

(Vreemdelingen herbergen) Dat wij respect hebben voor de identiteit van elke andere die onze weg kruist... Dat wij respect hebben voor elkaars eigenheid... Dat wij openstaan voor mensen met een andere cultuur of godsdienst... Dat wij durven ingaan tegen discriminerend taal tegenover vreemdelingen... Dat wij het geluk beseffen te mogen leven in een land zonder oorlog en honger...

(Naakten kleden) Dat wij mensen die in hun lichaam of in hun geest gebroken zijn, met waardigheid bekleden. Dat wij ons ervoor hoeden anderen niet te kleineren of in hun hemd te zetten...

(Zieken bezoeken) Dat wij goede woorden vinden om zieke mensen moed in te spreken. Dat wij de zieken uit familie en vriendenkring niet uit het oog verliezen en dat we ze onze blijvende vriendschap laten voelen... Dat wij het niet vanzelfsprekend vinden dat wij wel, en (kans)armen niet kunnen rekenen op deskundige medische hulp...

(Gevangenen verlossen) Dat wij nadenken over onze houding tegenover gevangenen. Dat wij leren begrijpen dat mensen die hun straf uitgezeten hebben, nieuwe kansen moeten krijgen. Dat wij afstand nemen van roddels die mensen kapot maken. Dat wij bevrijdende woorden spreken voor wie in zichzelf gevangen zit. Dat wij de tralies rond ons eigen hart leren afbreken.

6.4 Afsluitend gebed van de heilige Faustina

Help mij, o Heer, dat mijn ogen barmhartig mogen zijn, zodat ik nooit op grond van de uiterlijke schijn zal verdenken of oordelen, maar weet te ontdekken wat mooi is in de ziel van mijn naaste en hem te hulp kom;
dat mijn oren barmhartig mogen zijn, zodat ik acht mag slaan op de noden van mijn naaste en mijn oren niet onverschillig zijn voor de pijnen en het gekerm van mijn naaste;
dat mijn tong barmhartig zal zijn, zodat ik nooit negatief over mijn naaste zal spreken, maar een woord van troost en vergeving zal hebben voor allen;
dat mijn handen barmhartig mogen zijn en gevuld met goede werken;
dat mijn voeten barmhartig zijn, zodat ik mij zal haasten om mijn naaste bij te staan en mijn eigen vermoeidheid en afmatting overwin;
dat mijn hart barmhartig mag zijn, zodat ik zelf alle lijden van mijn naaste mag voelen. Amen. (+) In de Naam van de Vader, de Zoon en de heilige Geest.

Aan- en opmerkingen aan guido.debonnet@skynet.be